

LUKUTAITOTYÖN MERKITYS KANSALLISESTI

KANSALLINEN LUKUTAITOSTRATEGIA –
ALOITUSSEMINAARI 28.1.2021

KANSANEDUSTAJA, SIVISTYSVALIOKUNNAN VARAPUHEENJOHTAJA

EEVA-JOHANNA ELORANTA

EEVA-JOHANNA.ELORANTA@EDUSKUNTA.FI

LUKULIIKKEESTÄ LUKUTAITOSTRATEGIAAN JA LUKUTAITO-OHJELMAAN

- Eduskunta myönsi vuodelle 2020 jakamattomasta varasta eli ns. ”joululahjarahasta” 1,4 milj. euroa lukutaitoa parantaviin toimiin, mm. lukutaitostrategian laatimiseen
- ja vuodelle 2021 lukutaitostrategian loppuun saattamiseen ja pysyvän valtakunnallisen lukutaito-ohjelman laatimiseen ja käynnistämiseen 500.000 euroa.

LUKUTAITO ON KAIKEN OPPIMISEN PERUSTA

- Lukemalla opimme käsittelemään tietoa loogisesti, kognitiivisesti ja analyyttisesti.
- Pelkkä tekninen lukutaito ei riitä, vaan sen ohella on osattava tulkita, analysoida sekä ymmärtää luettua tekstiä.
- Sujuva lukeminen mahdollistaa sen, että yksilö voi keskittyä sanatason ymmärtämisen sijaan monimutkaisempiin kognitiivisiin prosesseihin, kuten esimerkiksi tulkinnan tekemiseen tai tietojen yhdistelemiseen.
- Erityisesti tällainen sujuva ja syvällinen lukutaito on rappeutunut viime vuosien aikana, sillä nuoret lukevat entistä vähemmän kirjallisuutta vapaa-ajallaan.

LUKUTAITO ON TOIMIVAN YHTEISKUNNAN PERUSPILARI

- Lukutaidoton ihminen jää helposti yksin.
- Lukutaito on yksi demokratian toteutumisen edistäjä, ja sen voidaan nähdä vahvistavan sosiaalista identiteettiä, yhteisöjen voimaantumista ja yhteiskunnallista tasa-arvoa.
- Lukutaito laajentaa ymmärrystä maailmasta ja kehittää taitoa tunnistaa, mikä on totta ja mikä valhetta. Viimeksi mainittu on erityisen tärkeää nykyisessä verkkotekstien maailmassa, jossa oikeat uutiset ja vaihtoehtoiset totuudet kilpailevat lukijoiden huomiosta.
- Lukemisen ja kirjoittamisen taitoja tarvitaan myös arkipäivän elämässä. Koko järjestäytynyt yhteiskunta rakentuu yhä enemmän tiedolle.

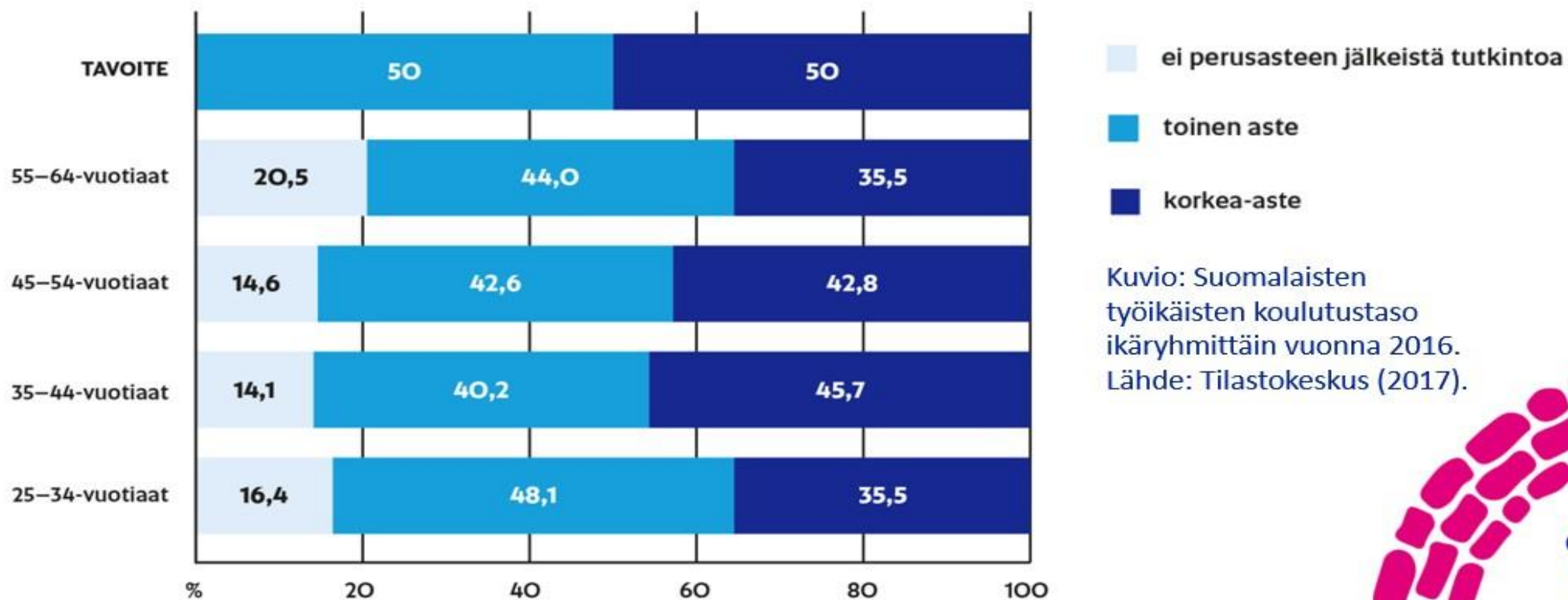
”Vaikka vanhempien merkitys lapselle lukemisessa ja lukemiseen kannustamisessa on tärkeä, ei sitä voida jättää yksin perheiden vastuulle, sillä silloin seurauksena on lasten eriarvoistuminen. Lukutaito on asia, josta yhteiskunnan ja koulun tulee ottaa vastuu”

OSAAMISEN MERKITYS KOROSTUU

Useat tahot, kuten talouden arviointineuvosto ja monet tutkijat, ovat viime aikoina osoittaneet, että suomalaisten **osaaminen on heikentynyt.**

Työn murros ja neljänneksi teolliseksi vallankumoukseksi luonnehdittu muutos haastavat jokaisen meistä. Aiheita käsittelevien lukuisten analyysien yhteinen **johtopäätös on osaamisen merkityksen korostuminen.**

SUOMALAINEN KOULUTUSTASO ON LASKUSSA

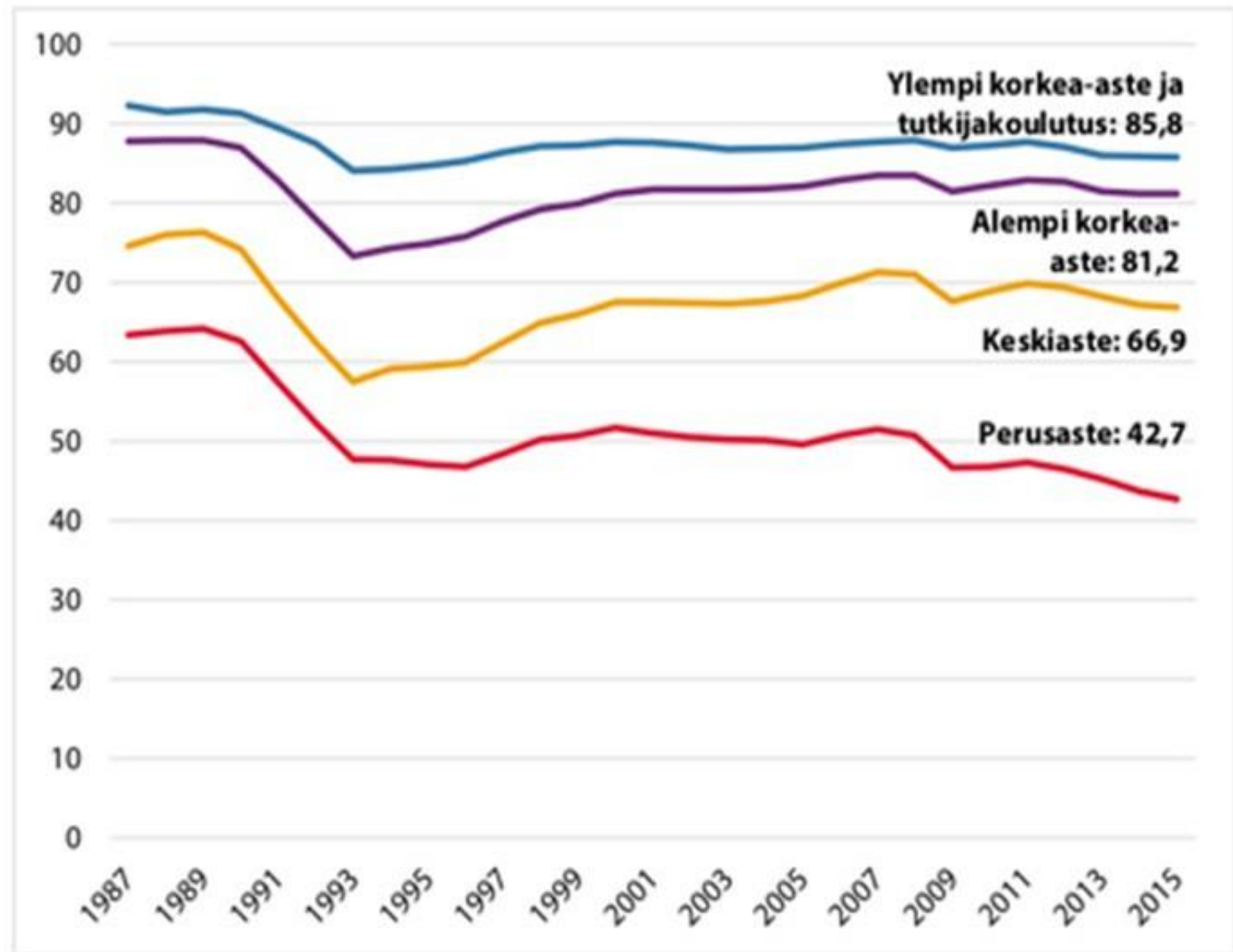

TYÖELÄMÄ TULEE MUUTTUMAAN VAUHDILLA

”McKinseyn Suomea koskevan raportin mukaan tekoäly tuhoaa noin 15% työpaikoista vuoteen 2030 mennessä ja muuttaa työn luonnetta huomattavasti tätä suuremmassa osassa tehtäviä. Arvio suosittelee, että on varauduttava kouluttamaan miljoona suomalaista uudestaan. Vastaavasti tekoälyn edistyksellinen soveltaminen mahdollistaa monia kokonaan uudenlaisia tuotteita ja ammatteja”

Lähde: Tekoälyajan työ, TEM 19/2018

TYÖLLISYYDEN KEHITYS ERI KOULUTUSTASOILLA (1987-2015)

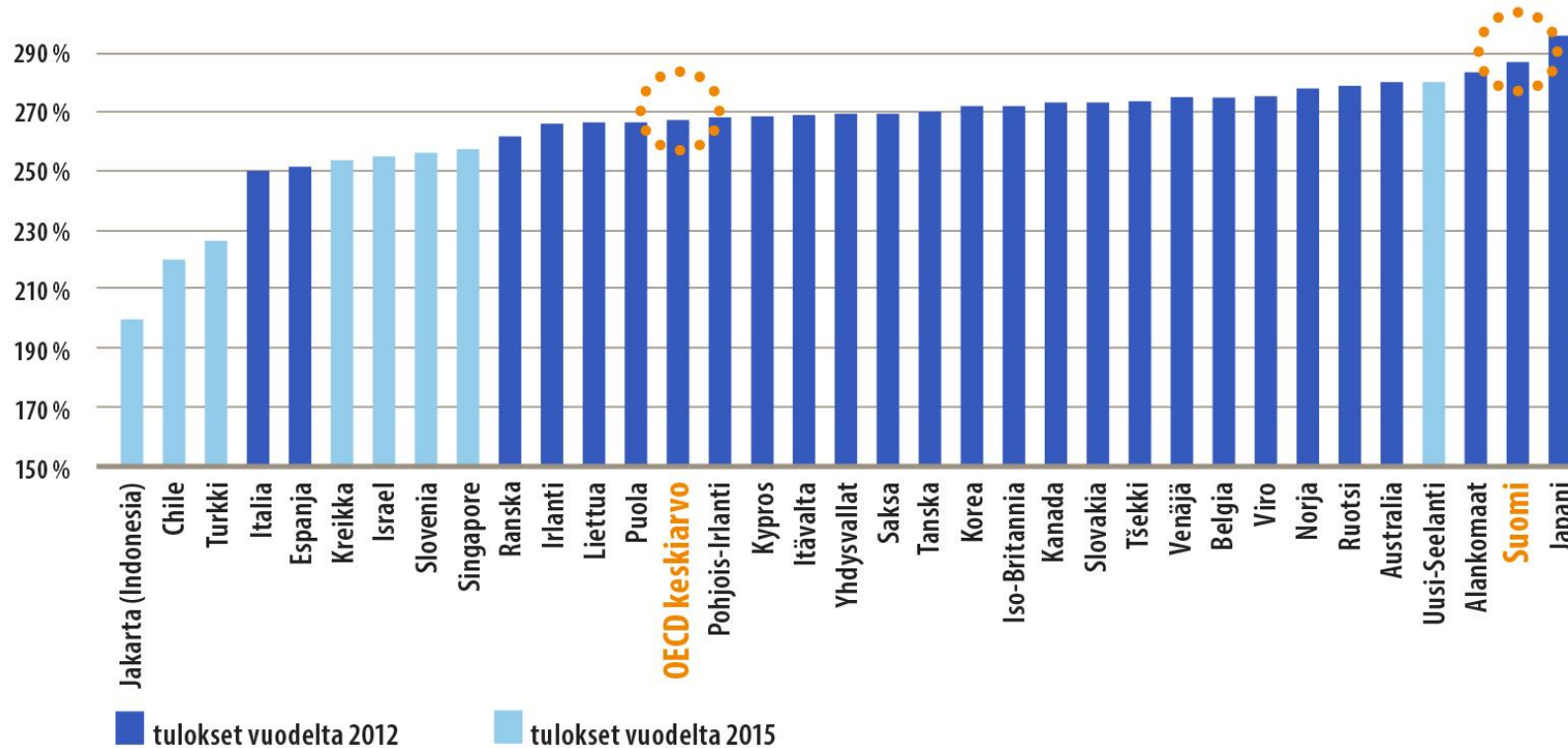
Kuvan lähde: Pekka Myrskylä: "Katoavat työpaikat – työllisten määrän ja rakenteen kehitys Suomessa 1987–2017"

AIKUISTEN (16-65 V) LUKUTAITO PIAAC-TUTKIMUS 2011-2012

- 15% sijoittui luku- ja kirjoitustaidossa kuusiportaisen asteikon kahdelle alimmalle tasolle, kahdelle ylimmälle 12%.
- Osaamistasojen hajonta erinomaisten ja heikkojen kesken on Suomessa poikkeuksellisen suurta OECD-maiden keskuudessa.
- Lähes 400.000 erittäin heikosti lukevaa.
- Huonoilla perustaidoilla eteneminen työelämässä ja opiskelussa vaikeutuu.
- Koulutukselliset tukimuodot eivät näytä kohtaavan lisätukea tarvitsevia.
- Perustaitoja parantavia malleja pitää kehittää.

KUVIO 7. Osaaminen on korkealla tasolla, mutta on myös puutteita

Kansainvälinen aikuistutkimus (16–65-vuotiaat) PIAAC (OECD) Suomen tulokset vuodelta 2012,

sijoitus:

- lukutaito 2.
- numerotaito 2.
- tietotekniikkaa soveltava ongelmanratkaisutaito 3.

Mutta alimmalla tasolla 1 tai sen alapuolella:

- lukutaito 370 000,
- numerotaito 450 000
- jompikumpi tai molemmat 600 000.

Alle tason 1 tai tieto puuttuu

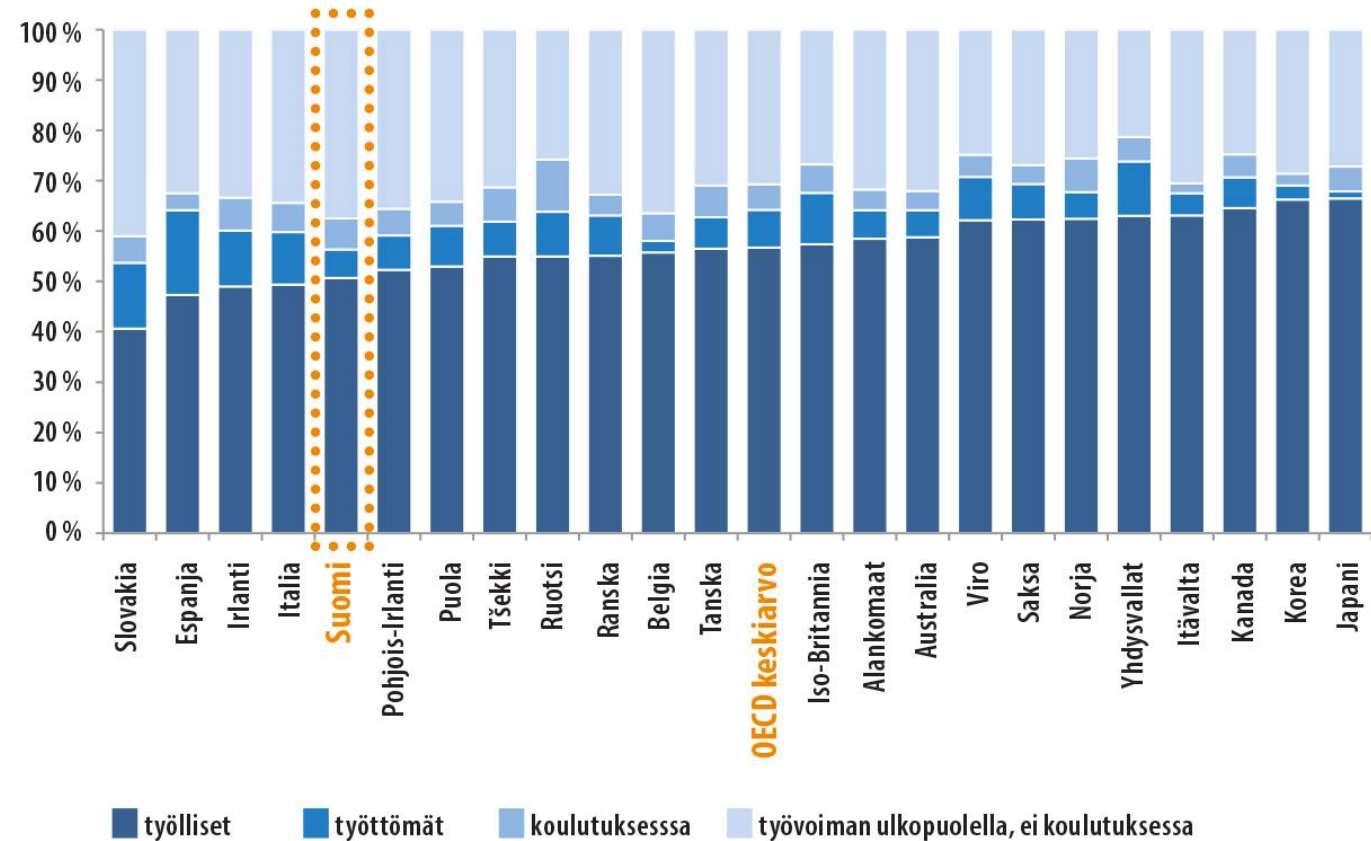
- tietotekniikkaa soveltavassa ongelmanratkaisutaidossa: 1 000 000.

Suomalaisista 30–60-vuotiasta noin 300 000 on työmarkkinoilla pelkän perusasteen varassa. Sadoillatuhansilla työkäisillä on merkittäviä puutteita luku- tai laskutaidossa ja tietoteknisessä osaamisessa. Heikot perustaidot ovat yhteydessä myös työttömyyteen: heikot perustaidot omaavista 16–65-vuotiaista vain puolet oli töissä.

30 prosentilla pelkän peruskoulun ja 20 prosentilla toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneista oli heikot perustaidot. Erityisen huono tilanne on ensimmäisen polven maahanmuuttajilla, joista yli puolella oli puutteita taidoissa.

KUVIO 6. Työmarkkina-asema henkilöillä (16–65-vuotiaat), joiden luku- tai laskutaito alle tason 2.

JATKUVA OPPIMINEN

- ❖ Jatkuva oppiminen tarkoittaa **koko elämänskaaren** aikaista, eri elämänaalueille ulottuvaa oppimista.
- ❖ Jatkuva oppiminen kattaa formaalin, koulutusjärjestelmän mukaisen oppimisen ja siitä täysin riippumatta tapahtuvan oppimisen. **Työssä oppiminen** on yksi merkittävimmistä koulutusjärjestelmän ulkopuolella tapahtuvan oppimisen muodosta.
- ❖ Uudet **osaamisvaatimukset** edellyttävät koko koulutusjärjestelmän kehittämistä **saumattomaksi kokonaisuudeksi**. Jokaiselle yksilölle tulee varmistaa osaaminen, jonka pohjalta jatkuva oppiminen on mahdollista.
- ❖ Jatkuvan oppimisen uudistuksessa tarkastellaan erityisesti työuran aikaista/työikäisten oppimista.

HALLITUSOHJELMA: JATKUVAN OPPIMISEN -UUDISTUS, OSAAMISPULAAAN TÄSMÄKEINOJA

- ❖ Toteutetaan parlamentaarinen jatkuvan oppimisen uudistus, jolla vastataan läpi elämän jatkuvaan tarpeeseen kehittää ja uudistaa omaa osaamista.
- ❖ Kokonaistarkastelussa otetaan huomioon koko koulutuspolun koulutuksen tarjonnan ja rahoituksen, sosiaaliturvan, muutosturvan, työttömyysturvan, omaehtoisen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen sekä osaamisen tunnistamisen niveltymisen uuteen järjestelmään.
- ❖ Jatkuvan oppimisen uudistus **toteutetaan kolmikantaisena yhteistyönä** yhdessä koulutuksenjärjestäjien kanssa.

LUKUTAITO EI OLE ITSESTÄÄN SELVYYS

- Lasten oppimistulokset ovat laskeneet 2000-luvun ajan.
- **Peruskoulun päättävistä suomalaisnuorista 11 prosenttia eli noin 6000 nuorta ymmärtää ja omaksuu tekstiä niin heikosti, etteivät he selviydy arkisista tilanteista!**
- Näiden nuorten lukutaito on niin heikko, että se vaikeuttaa jokapäiväisessä elämässä selviytymistä ja saattaa olla esteenä jatko-opinnoissa ja työelämässä pärjäämisessä.
- Heikkojen lukijoiden osuus on kasvanut sekä tyttöjen että poikien joukossa, mutta etenkin pojilla. Ero on jopa yhden kouluvuoden verran.

DIGITAALINEN MAAILMA VAATII KANSALAISILTA HYVÄÄ LUKUTAITOJA

- Riittävä lukutaito antaa valmiudet osallistua täysivaltaisesti digitaalisen kulttuurimme päivittäisiin toimintoihin.
- Sosiaalisen median myötä päivittäinen tietotulva on moninkertaistunut lyhyessä ajassa.
- Selvitäkseen arkielämästä on pystyttävä ymmärtämään yhä monimuotoisempia tekstejä ja käsiteltävä entistä pirstaloituneempaa tietoa.

KOULUTUSPOLIITTINEN SELONTEKO (LUONNOS)

- 1. Pisa-tutkimus 2000, vain 7% suomalaislapsista jäi heikon lukutaidon tasolle.
- Viimeisin Pisa-tutkimus 2018 heikosti lukevien osuus oli tuplaantunut 14%:iin.
- Suomalaistyttöjen ja poikien väliset erot lukutaidossa ovat OECD-maiden suurimmat.
- Erot syntyvät perusopetuksen aikana.
- Karvin arviointitutkimus (2020) tyttöjen ja poikien osaamiserot ekaluokalla hyvin pieniä, mutta perusopetuksen päättövaiheessa tyttöjen osaaminen oli laskennallisesti yhden arvosanan poikia parempaa.

KOULUTUSPOLIITTINEN SELONTEKO

Johtopäätöksiä:

-Lukutaito on kaiken oppimisen perusedellytys. **Kohdennetaan lisäresursseja lukutaitoa edistäviin toimiin varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa. Varmistetaan kaikille oppilaille riittävät perustaidot aktiiviseen toimimiseen yhteiskunnassa.**

-Lisätään maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden perustaitojen vahvistamisen ja kielitaidon kehittymisen tukea...

Koulumenestys on suoraan yhteydessä jatko-opinnoissa menestymiseen, ja siksi riittävät perustaidot ja –valmiudet antava perusopetus on kotoutumisen näkökulmasta olennaisen tärkeä.

LUKUTAITOSTRATEGIASSA POHDITTAVAA?

Lukuharrastukseen ja lapselle lukemaan innostaminen eivät pelkästään riitä, kaikkia emme saa harrastamaan lukemista, mutta jokaisen kelvollinen lukutaito oltava silti tavoitteena.

-Mitä muutoksia digitaalisen elämäntavan ja teknologian omaksuminen eli paljon mediaa, älylaitteita ja sosiaalista mediaa hyödyntävä elämäntapa ja sen aiheuttamat muutokset mm. keskittymiskykyyn vaatii tapaamme opettaa ja saavuttaa vahva lukutaito? Tätä pitäisi selvittää.

-Pitääkö OPSia muuttaa? Pitääkö lukutaidolle tehdä lisää tilaa lukujärjestykseen?

-Mitä muutoksia opettajankoulutukseen ja pedagogisiin menetelmiin pitäisi tehdä?

-Koulussa luettava/luetuttava enemmän. **Lukuläksyä joka päivä läpi peruskoulun?!**

-Miten parannamme aikuisten heikosti lukevien lukutaitoa?

-Oppivaikeuksien ja neuropsykologisten ongelmien tunnistaminen ja toimivat pedagogiset menetelmät näiden oppilaiden lukutaidon omaksumiseen ja vahvistamiseen?

-Maahanmuuttajataustaiset lapset ja aikuiset vaativat erityisiä toimia.

KESKITTYMISKYKYMME LYHYEMPI KUIN KULTAKALALLA

-Mobiililaitteiden yleistymisen jälkeen keskimääräinen keskittymisaika on lyhentynyt vuoden 2000 12 sekunnista 8 sekuntiin. Kultakala pystyy keskittymään yhdeksän sekuntia. (The Telegraph, 2017)

-Pystytään keskittymään tiiviisti lyhyitä aikoja, mutta pitkäaikaista yhtäjaksoista keskittymistä vaativat asiat aiheuttavat haasteita. Tämä koskee erityisesti varhain digitaalisen elämäntavan ja teknologian omaksuneita eli heitä, jotka käyttävät paljon mediaa, äly-laitteita ja sosiaalista mediaa. Terve oppiva mieli -hankkeessa harjoitettiin tietoisuustaitoja kouluissa.

-Tutkimustulokset olivat ällistyttäviä: Tietoisuustaitoja harjoittaneet oppilaat raportoivat seuraavia hyötyjä: parempi keskittyminen luokassa (79 %); parempi keskittyminen harrastuksiin (76 %); parempi stressinhallintakyky (69 %); parempi kyky käsitellä vaikeita tunteita (77 %); parempi nukkuminen (79 %); paremmat arvosanat kokeissa (75%); pärjää paremmin kavereiden kanssa (85 %); pärjää paremmin perheenjäsenten kanssa (84 %).

-Olisiko tietoisuustaitojen harjoittamisesta apua?

KIITOS!

